

René Levínský

Dotkni se vesmíru a pokračuj

Vzpomínka na Ilju Ripse a první PC Jana Friče *

Mělo by zůstat vročeno do 2016 (jinak přestanou vycházet některé kontexty).

Mělo by zůstat být situováno do Prahy a Dejvic.

Osoby

Ing. BOHUMIL PLÁNOVSKÝ, Ph.D. (1970), biochemik

JUDr. BOŽIDARA PLÁNOVSKÁ (1975), jeho žena

RNDr. ADAM ŠMÍD, Ph.D. (1970), lingvista a matematik

Bc. SVATAVA HOVORKOVÁ (1968), novinářka

Prof. ~~RNDr.~~ Ing. DUŠAN ANTAL, DrSc. (1962 1957), ředitel ÚCHE AV ČR

Mgr. ANDĚLA SUCHEMÁ (1989), Plánovského doktorandka. **Krásná a mladá.**

Při příležitosti dotisku programu po větším počtu repríz bez přeobsazení možno změnit na postdoktorandku.

Mgr. JONÁŠ KRISTEK, Ph.D. (1982), entomolog (termitolog)

Doc. Ing. VOJTĚCH RŮŽIČKA, CSc. (1951), biochemik

Prof. Ing. ~~RNDr.~~ CYRIL ŠPAČEK, Dr.Sc. (1935), emeritní biochemik

RNDr. JIŘÍ ŘEHOŘ, CSc. (1936), předseda spolku Sisyfos

PRAVOSLAV OLEŠNICE (1985), ~~produkcí~~ **kameraman** ČT

Další zaměstnanci ČT (~~zvukař a osvětlovač~~), ~~členové spolku Sisyfos atd.~~

Dvě lepší matematicky (členky spolku Sisyfos)

Na lepší matematicky nutno předem upozornit. Jednak pro ujištění, že se nejedná o protimluv, ale i proto, aby soubor mohl včas sebekriticky zvážit, zda má náležité obsazení. Ovšem v žádném případě není přípustné namísto hereček angažovat modelky, jako tomu bývá u komerčních divadelních produkcí. Divák je totiž na každou neautenticitu a faleš nesmírně citlivý, a i v případě němé role neomylně vycítí, zda v rámci nastudování šla dotyčná do dostatečné hloubky, a nakolik je jí blízká např. Eukleidova věta o odvěsně.

* Jan Frič, režisér prvního uvedení hry (v Národním divadle Praha, 2016). V programu druhého uvedení (v Městském divadle Brno, 2017) jej autor hry cituje:

Když mu bylo osm let, dostal svůj první počítač, a v návodu stálo "Press space to continue". Protože tehdy neuměl anglicky, vzal si slovník a přeložil to jako "Dotkni se vesmíru a pokračuj". Tak seděl před tím počítačem a mával rukama do prostoru, ale nic se nedělo.

...

- PLÁNOVSKÝ Měl jsem seminář.
- PLÁNOVSKÁ To máš pořád, ne?
- PLÁNOVSKÝ Jo... *Vytáhne špunt z lahve. A co ty?*
- PLÁNOVSKÁ **Já jsem seminář neměla. ... Proдала jsem čtyři kuchyně** Nařídila jsem čtyři exekuce a koupila si jedny boty **z krokodýlí kůže.**
- PLÁNOVSKÝ *ironicky* Takže jsi dneska finančně na nule?
- PLÁNOVSKÁ S nulou na účtě končíš v týhle rodině leda ty.
- PLÁNOVSKÝ **V lepším případě, že jo...** **Kdybych já končil s nulou na účtě, tak by to bylo ještě dobrý. ...**
Zazvoní zvonek.
- PLÁNOVSKÁ Tak jo, teď se můžeš předvíst.
- PLÁNOVSKÝ Jdu otevřít. *Plánovský odchází, Plánovská si ještě na sobě (zejména nahoře) ještě drobně upravuje detaily a nalévá víno. Plánovský se Šmídem přichází v družném hovoru. Oba mají!*
Šmíd má na nohou slušivé polobotky, v tomhle bytě se nezouvá nikdo. Jo, kamaráde, to není jak u **Vás vás**, že tvým jediným a nejlepším spolupracovníkem je počítač... my pracujeme s lidma. Třeba dneska mi jedna má laborantka přinesla **jakýsi písemný** prohlášení, že nehodlá dál pracovat na genovém výzkumu -- že jako z etické důvodů.
- PLÁNOVSKÁ **Jako výpověď ti přinesla?** **Tak's jí tu výpověď podepsal, no a co?**
- PLÁNOVSKÝ Právě, že **ne výpověď nedala.** To jsem jí **hned** řekl **hned**, že když se jí to nelíbí, tak může jít, rovnou, samozřejmě, ale to vona nechce. Má smlouvu na dobu neurčitou, čili vona chce dál pracovat, svědomitě plnit všechny svěřené úkoly, akorát, že z etické důvodů nebude pracovat s genetickým materiálem.
- ŠMÍD Ale vždyť ty v tom svém oddělení nic jiného neděláš, ne, než genetiku?
- PLÁNOVSKÝ Přesně tak.
- ŠMÍD Takže vona teď bude co jako? Co jako může dělat, co jí ty její etický standardy dovolíš?
- PLÁNOVSKÝ Těžko říct... Jsem se to z ní snažil dostat, nějak, abych zjistil, co je pro ni ještě přípustný. Ale že by v tom holka byla zrovna konzistentní... to se říct nedá. Představ si, že má dvě děti. Takže tyhle zcela náhodný, nekontrolovatelný experimenty, dokonce s vlastním genomem, podstupuje... Smíchá svou genetickou informaci s genomem chlápka, kterého si vybrala podle nějaký naprosto irelevantní heuristiky, šarlatánka, podle pižmatu nebo co já vim, nejspíš i dobrovolně, a pak má etické problém **s tím, že když** má udělat CRISPR a zaměnit v templátu kontrolovaně jednu aminokyselinovou bázi za druhou. To prostě... nepochopíš, takovoudle ženskou!
- PLÁNOVSKÁ A tys jí to takhle řekl, předpokládám, všechno.
- PLÁNOVSKÝ No jasně.
- PLÁNOVSKÁ Tos jí to teda nandal.
- ŠMÍD No ne, ale je v tom hluboká logika, já s Bohumilem úplně souhlasím. Sám proto nemám děti, přijde mi to... absurdní... smíchat dva genomy... bez jakýkoliv kontroly... mícháš to jak v šejkru... jak malibu s jahodama... *Pauza.* **Ge A co** vy vůbec vlastně? Už víte, jak to chcete řešit? S dětma... myslím -- s reprodukcí. *K Plánovské:* Promiňte, nepředstavil jsem se. Adam Šmíd.

- PLÁNOVSKÁ Božidara Plánovská.
- ŠMÍD Chodil jsem s Vaším mužem kdysi do výtvarky... minulý týden jsme se úplně náhodou potkali v Krymský... a dnes jsem byl na jeho přednášce... Fascinující. Chtěl jsem ho pozvat na pivo... říkal, že vaří skvělou indii, každý čtvrtek... pozval mne. *Vyndá Vytáhne z tašky lahev láhev*. Přinesl jsem lahev bílého. Porta Bohemica. Autentické víno, žádná chemie, minimální síra, žádné přidané kvasinky, spontánní kvašení...
- PLÁNOVSKÁ Nekontrolované kvašení?
- ŠMÍD Dostala jste *mne mě!* *K Plánovskému:* Máš *rychlou bystrou* ženu, Bohumile.
- PLÁNOVSKÝ *k Plánovské:* Adam se zabývá umělou inteligencí... strojovým překladem. Ve svém oboru je... kapacita.
- ŠMÍD Bohouš trochu přehání... S Bohumilem se nemůžu rovnat v žádném případě, vědců jako on, se v Čechách narodilo... spočítala byste je na jedné ruce. Wichterle, Holý, akademik Čech, Heyrovský, ...
- PLÁNOVSKÝ Spíš Šorm než Heyrovský.
- ŠMÍD Takže to máme pět. Jak říkám. A navíc náš obor -- matematická lingvistika -- není zrovna na výsluní, *už nějakou dobu*. Naše naděje, že nalezneme klíč k tajemství života a zrození, vkládáme dnes téměř výlučně v biochemii, a *A* genetika je opravdovou královnou současné vědy.
- PLÁNOVSKÁ Jo... Mám jednu takovou opravdovou královnou doma... Za manžela. Už skoro dvacet let... Co, Mílo? Ale zpátky k debatě o našich reprodukčních plánech, když už jste s tím tak citlivě začal, Adame...
- ŠMÍD Byla to jen řečnická figura...
- PLÁNOVSKÁ Bohumil to má přesně promyšlený, on vám to vysvětlí.
- PLÁNOVSKÝ *Naliju Doliju* víno, ano?
- PLÁNOVSKÁ No tak, je to tvůj velkej projekt, nechceš ho snad popsat, kolegovi?
- ŠMÍD Upřímně řečeno by mě opravdu zajímalo, jakou cestou se v tomto směru... ubírají tvé myšlenky, Bohouši.
- PLÁNOVSKÁ To nejsou žádné myšlenky, to je pečlivě připravený plán. Bohumil má svý spermie i moje vajíčka zamražený, v práci. Sekvenoval genom nás obou a začal experimentovat s embryi. Vytvořil jich už desítky, teď už musí jen jedno vybrat, abych ho odniosla. Mimo týchle fáze zvládá všechny ostatní sám. *Směje se*.
- ŠMÍD Včetně případný genetický manipulace?
- PLÁNOVSKÝ Je to pořád to samý, octomilka, kvasinka nebo člověk, do plazmidu vložíš přesně to, co potřebuješ, a máš to tam.
- ŠMÍD Takže... žádný náhodný mixování, žádný děti s *genetickejma vrozenejma* vadama...
- PLÁNOVSKÁ Žádnej zbytečnej únavnej sex...
- PLÁNOVSKÝ Naše děti prostě zděděj vždycky to lepší z nás *dvou obou*. *Plus další dobré vlastnosti navíc*.

ŠMÍD **Jake Čili** i tvůj analytickéj úsudek a... **bystrost a** upřímnost tvý ženy?

PLÁNOVSKÁ Považujete upřímnost za pozitivní vlastnost?

ŠMÍD Jednoznačně.

PLÁNOVSKÁ Tak na to bychom se měli napít.

PLÁNOVSKÝ Pokud se můžu přidat... *Ťukají si.*

ŠMÍD *pořád má vlastně v ruce ten Müller Thurgau ze Žernosek. A co ta moje lahev? Je vychlazená i...*

PLÁNOVSKÁ Nechte ji normálně na stole... Míla ji hned **v**otevře. A sednem si, **ne?** *S téměř nezatelnou ironií: Že bysme vyzkoušeli, jak to vaření vyšlo Mílovi, dneska.*

PLÁNOVSKÝ Nechávám si tu indii vozit na ústav z Curry Housu.

ŠMÍD *zasměje se, chvíli se dívá Plánovskému do očí. Curry House je dobrá volba...*

PLÁNOVSKÁ Indie z Curry Housu a pak červená Dunhillka na balkóně, to je náš **každodenní** **občasný** přístav večerní pohody. **Indie jen každý čtvrtek.**

ŠMÍD Vy kouříte ještě?! No to je nádhera!

PLÁNOVSKÁ Jo. **Mám jeden semestr DAMU. Tam se to člověk naučí, prý v rámci role. Pak jsem radši přešla na práva. ...** Ale **nejdřív** **nejdřív** se chci určitě najíst. *Sedne si. K Plánovskému, který se snaží naběračkou **rozdat** **rozdělit** jídlo z mističek: Prosím tě nech to, ať si každéj vezme, co chce.*

PLÁNOVSKÝ *sedá si.* Tak dobrou chuť.

ŠMÍD Dobrou chuť. *Všichni jedí. Tiché mlaskání přerušuje jen **občasný svist** **občasné skřípání** vidliček. **Svist je hezké slovo, ale bohužel nevýstižné.***

PLÁNOVSKÁ Se nějak vrtíte, Adame... Nechutná vám?

ŠMÍD Kdepak, je to vynikající.

PLÁNOVSKÝ Vážně sebou strašně meleš, Adame.

ŠMÍD Mám nějakou vyrážku kožní... není to asi téma k večeři... promiňte. A vzal jsem si nový kalhoty, že jdu na návštěvu... jsou nějaký kousavý, no...

PLÁNOVSKÁ To spíš bude tou židlí, na který sedíte, říkám Mílovi pořád, že to polstrování je strašně nepříjemný... kousavý... ať s tím něco dělá. Vás určitě kouše židle, přes kalhoty. **Opět trochu spor s předchozím: „...kožené židle na kovových podnožích...“**

PLÁNOVSKÝ Tak to teď sotva rozřešíme... tuhle záhadu... vždyť jsou to identický... receptory... který indikují to kousání. Jak jako teď asi Adam rozliší, jestli ho koušou kalhoty nebo to polstrování?

ŠMÍD Jaký receptory?

PLÁNOVSKÁ Prdel asi myslí, Míla, mám ten pocit.

ŠMÍD Tak, že mě koušou kalhoty, to vím, **už** co jsem k vám vyrazil.

PLÁNOVSKÝ *k Plánovské: No právě. A co se změnilo, když si sednul na naši židli? Nic. Když si v kousavých kalhotách sedneš na kousavou židli, tak se kousání vzájemně nevyruší.*

PLÁNOVSKÁ Jako že nespravedlivě obviňuju tu tvou židli, chceš mi říct?

ŠMÍD Tak můžu si dát ruce pod zadek, třeba. Tim by se ta židle neutralizovala...

PLÁNOVSKÁ A jak budete jíst?

ŠMÍD Jsem si chtěl dát pauzu. Zrovna.

PLÁNOVSKÝ A jsme zase tam, kde jsme byli. Zase cejtíš, Adame, jen ty kalhoty kousavý. Vo židli nevíš nic. Když ji máš rukama vodstíněnou.

PLÁNOVSKÁ A rukama myslíš, že nic necejtíš, Adam? Když má ty ruce pod zadkem, tak už ho koušou i dlaně, že jo.

PLÁNOVSKÝ Tak proč si je tam strkal?

ŠMÍD Abych ti dokázal přeci, že kouše i ta židle, ne?

PLÁNOVSKÝ Takže ty jseš na taky její straně?

ŠMÍD Nepůjdeme si zakouřit? *Pauza.*

PLÁNOVSKÁ Tak co ten dnešní seminář, Mílo?

PLÁNOVSKÝ Nevypadalas, že tě to nějak extra zajímá...

ŠMÍD Mně to teda přišlo... úžasný... vlastně... chtěl jsem tě Bohouši poprosit... dostal jsem cestou k vám v tramvaji takovej nápad... víš, když jsem viděl ty řetězce aminokyselin, který jsi nám ukazoval ~~ve~~ na svý přednášce... dvacet různých aminokyselin, který kóduješ dvaceti různěma písmenama, je to tak? A co písmena „T“ až „Z“, případně v řečtině „φ“ až „ω“? Na ně aminokyseliny nezbyly, ale ve vzkazech být musejí. S tím se nedá nic dělat, je potřeba přimhouřit oko.

PLÁNOVSKÝ Přesně. Co s nima?

ŠMÍD Přišlo mi to... jako... jako umělej jazyk... výtvor umělý inteligence...

PLÁNOVSKÝ Chceš naznačit, že je v pořadí aminokyselin v genomu nějaká závislost... nějaký skrytý řád?

ŠMÍD Možná víc než to... Myslím, že by stálo za to zjistit, ~~zda-li~~ jestli není v genomu není zakódován zakódovaný nějaký... vzkaz.

PLÁNOVSKÝ Teď ti úplně nerozumím, Adame.

PLÁNOVSKÁ Chce ti říct, aby sis genom představil jako text, a začal ho zkoumat jako v Šifře mistra Leonarda, čemu nerozumíš, Mílo?

PLÁNOVSKÝ Šifra mistra Leonarda je úplná kravina, Božidaro. Něco jako... krásná literatura... Bestseller. Se prodalo osmdesát miliónů výtisků Šifry mistra Leonarda, tak to snad dostatečně vysvětluje, ~~co to musí bejt za blbost~~ jaká to musí bejt srágora.

ŠMÍD Znáš Ilju Ripse, Bohouši?

PLÁNOVSKÝ ~~Nemám poněti.~~ Ne.

- ŠMÍD Nevím, jestli se to hodí... teď a tady... ale... Genom je dost slabý kód. V tom kousku, co mi poslal mailem, je toho zakódovanýho docela hodně... Kupodivu normálně řecky, žádná hebrejšтина, aramejšтина nebo kanánština... Třeba v úseku, co ukazoval na přednášce, jsem našel vzkaz *Mnozí pak první budou poslední, a poslední první.*
- ŘEHOŘ *automaticky*: Matouš devatenáct třicet.
- ŠMÍD Přesně tak.
- PLÁNOVSKÁ To je síla, co?
- ANTAL *přinese Plánovské a Šmídovi kafe* Můžete mi to nějak vysvětlit?
- PLÁNOVSKÁ Je to jednoduchý jako facka. V genomu jsou zakódovaný Boží vzkazy, a tady Adam jich už pěkných pár vyluštil. Možná je v genomu zakódovaná celá Bible... a kdo ví, co ještě.
- ŘEHOŘ *teprve teď mu to dojde, až se z toho při pití zakucká.* Počkejte. Vy hledáte vzkazy zašifrované v lidském genomu, kolego?
- ŠMÍD Zatím v genomu lišaje smrtihlava, ale ano, s lidským genomem chci začít příští týden.
- ŘEHOŘ To je ovšem... Fenomenální! Myslím, že jste... Myslím, že Bludný balvan za letošní rok nemůže patřit nikomu jinému než *Vám vám!* Ten váš výzkum je vyšínutější než celá inverzní astrologie. A to jste říkal, že jste matematik?
- ŠMÍD Můžu vám ukázat statistické testy, jestli vás to zajímá. Když mne pozvete na schůzi toho vašeho spolku, udělám vám přednášku rovnou tam.
- ŘEHOŘ *Radostně a trochu nevěřičně*: Vy byste přišel na zasedání komitétu strašlivého Sisyfa?
- ŠMÍD Moc rád, doktore.
- ANTAL Taky bych se rád podíval na tu statistiku...
- ŠMÍD Tady to je. Všechny smysluplný výroky, který jsem našel, jejich překlady do češtiny a odpovídající p-value. *Položí papír na stůl a všichni se mu dívají přes rameno.*
- ŘEHOŘ Jsou to citáty z Novýho zákona, alespoň těch prvních pár.
- SUCHEMÁ Co ten předposlední?
- ANTAL To vypadá jako...
- PLÁNOVSKÝ Jako návod, jak manipulovat genom.
- PLÁNOVSKÁ No není to skvělý? Adam si to taky myslí. Tvůrce nám radí, jak se vylepšit, jak vytvořit člověka 2.0, prostě update lidstva, ~~nebo tak.~~
- ANTAL Proč by to dělal? Proč by nás nevytvořil rovnou pořádně? Kdyby nás teda hypoteticky vytvářel...
- ŠMÍD To je, jak, kdybyste se ptal, proč nenapišou třeba Windows rovnou pořádně.
- ŘEHOŘ Srovnáváte Boží dílo s operačním programem?
- ŠMÍD A ten poslední citát je: „Jáť jsem Hospodin, kterýž formuji světlo i tmu, působím pokoj a tvořím zlé. Já, Hospodin, činím to všechno.“
- ŘEHOŘ *automaticky*: Izajáš čtyřicetpět sedm.